

Ergenlik ve Aile İlişkileri: Din Eğitiminin Çatışma Yönetimindeki Rolü

Nurgül ÇEPNİ¹

Öz

Dini gelişimi etkileyen önemli dönemeçlerden biri olan ergenlik dönemi, bireyin kimlik arayışının yoğunlaştığı, arkadaşlık ilişkilerinin önemli hale geldiği, aileyle çatışmaların yaşanabildiği, akademik sorunların ortaya çıktığı, bağımlılık ve bir takım toplumsal problemlerle karşı karşıya kalabildiği bir süreç olmuştur. Bununla beraber dini inançlarını sorgulama, toplumsal rollerin deneyimlenmesi gibi süreçler, gençlerin benliklerini tanımalarına ve olgunlaşmalarına yardımcı olur. Bağımsızlık ve özerklik arayışının yoğun olduğu bu dönemde din eğitimi, ergenlerin özerklik ihtiyaçlarıyla çatışabilecek kurallar ve beklentiler içerebilir. Bu çalışmanın amacı, ergenlikteki çatışmaların sebeplerini anlamak ve din eğitiminin ergenlerin özerklik ihtiyaçlarıyla nasıl uyumlu hale getirilebileceğini araştırmaktır. Ayrıca, ergenlerin ebeveynleriyle yaşadıkları çatışmaların din eğitimi nasıl etkilediğini ve bu deneyimlerin dini inanç ve değerlerine yansımalarını incelemeyi hedeflemektedir. Bu çalışmada, literatür taraması yapılarak, din eğitimi deneyimlerinin ve aile içi çatışmaların özerklik arayışı üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Ergenlik döneminde din eğitiminin başarıya ulaşması için gençlerin özerklik ve eleştirel düşünme ihtiyaçlarına saygı duyan, onların bireysel özelliklerini ve sosyal çevrelerini dikkate alan yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir. Ailelerin ve eğitimcilerin bu bilinçle hareket etmeleri, ergenlerin sağlıklı bir kimlik ve inanç sistemi geliştirmelerine yardımcı olacak ve toplumsal barışa katkıda bulunacaktır.

Anahtar Sözcükler: Din Eğitimi, Dini Gelişim, Ergenlik, Aile İlişkileri, Ebeveyn- Ergen Çatışması

Adolescence and Family Relationships: The Role of Religious Education in Conflict Management

Abstract

Adolescence, which is one of the important periods affecting religious development, has been a period in which the individual's search for identity intensifies, friendship relationships become important, conflicts with the family may occur, academic problems arise, addiction and some social problems may arise. However, processes such as questioning religious beliefs and experiencing social roles help young people to recognize and mature their selves. In this period of intense search for independence and autonomy, religious education may include rules and expectations that may conflict with adolescents' need for autonomy. The aim of this study is to understand the causes of conflicts in adolescence and to explore how religious education can be aligned with adolescents' autonomy needs. It also aims to examine how adolescents' conflicts with their parents affect their religious education and how these experiences are reflected in their religious beliefs and values. In this study, the effects of religious education experiences and family conflicts on the search for autonomy were evaluated by conducting a literature review. In order for religious education to be successful during adolescence, approaches that respect the autonomy and critical thinking needs of young people and take into account their individual characteristics and social environment should be adopted. Acting with this awareness by families and educators will help adolescents develop a healthy identity and belief system and contribute to social peace.

Key words: Religious Education, Religious Development, Adolescence, Family Relations, Parent-Adolescent Conflict

¹ Yalova Üniversitesi Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, nurcepnur@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9146-7359

Giriş

Ergenlik dönemi, bireyin çocukluk ile yetişkinlik arasında hızlı fiziksel, duygusal, sosyal ve zihinsel değişimlerin yaşandığı kritik bir süreçtir. Bu dönemde gençler, kimlik arayışına girer, bağımsızlık ve özerklik ihtiyaçları artar, arkadaşlık ilişkileri önem kazanır ve aile ile çatışmalar yaşanabilir. Bu kimlik arayışı sürecinde aile, gençlerin yön bulmasında önemli bir destek kaynağıdır. Ancak, bu destek zaman zaman gençlerin bağımsızlık arzularıyla çatışabilir.

Bununla birlikte, dini inançların sorgulanması ve toplumsal rollerin deneyimlenmesi, gençlerin benliklerini tanımlarına ve olgunlaşmalarına yardımcı olur. Modern yaşamın getirdiği koşullar, bu süreçte ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimi azaltabilirken, bilinçli bir aile desteği bu etkileri dengeleyebilir. Aile, özellikle din eğitimi ve değerlerin aktarımı konusunda ergenlerin hayatında merkezi bir rol oynar. Din eğitimi, ergenlerin ahlaki gelişimine katkıda bulunurken, onların bağımsızlık arayışıyla da çatışabilecek kurallar ve beklentiler içerebilir. Bu durum, gençlerin hem aile içi ilişkilerinde hem de kendi inanç yapılarında sorgulamalara yol açabilir.

Ergenlikte eleştirel düşüncenin gelişmesi, gençlerin daha önce sorgulamadan kabul ettikleri inançları yeniden değerlendirmelerine neden olur. Bu sorgulama sürecinde, sosyal çevre ve arkadaşlık ilişkileri gençlerin dini gelişimlerinde ve kimlik oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir. Sosyal çevre, kimlik oluşumunda destek sağlarken aynı zamanda yeni fikirlerin keşfine ve dini bakış açılarının zenginleşmesine zemin hazırlar. Bu süreçte, gençlerin yaşadıkları dini çatışmalar ve sorgulamalar, daha bilinçli bir inanç yapısına ulaşmalarına katkıda bulunabilir.

Dolayısıyla, ergenlik dönemindeki dini gelişim süreci; aile, sosyal çevre ve kültürel dinamikler ekseninde ele alınmış, gençlerin sağlıklı bir kimlik ve inanç sistemi geliştirmelerine katkıda bulunacak stratejiler üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda, ailelerin ve eğitimcilerin bilinçli bir rehberlik yaklaşımı benimsemeleri, ergenlerin kimlik arayışlarını daha sağlıklı bir şekilde tamamlamalarını destekleyebilir.

Ergenlik Tanımı ve Özellikleri

“Ergen” kavramı, Batılı kaynaklardaki “adolescent” kavramına karşılık gelir ve Latince “adolescere” fiilinden türemiştir. “Adolescere”, büyümek ve olgunlaşmak anlamına gelir. Bu nedenle, ergenlik dönemi sadece bir durum değil, büyüme ve olgunlaşma sürecini ifade etmektedir. Bu kelimenin yapısı gereği, durumu değil süreci ifade etmektedir. Günümüzde ergenlik, bireyde gözlenebilen hızlı ve sürekli gelişim dönemi olarak tanımlanır.²

Ergenlik, hayatın ilk iki yılı hariç, büyüme ve olgunlaşma açısından, en yoğun değişimlerin ortaya çıktığı kritik bir gelişim dönemidir. Yaklaşık sekiz yıl süren bu süreç, temel olarak fizyolojik bir değişim dönemi olmakla birlikte, bu fizyolojik değişimlere paralel olarak, ergenlik aynı zamanda bireyin duygusal, sosyal ve zihinsel olgunlaşma süreçlerini desteklemektedir.³ Ergenlik, kişinin biyolojik, psikolojik, zihinsel ve toplumsal alanlarda önemli değişimler ve gelişimler yaşadığı yoğun bir süreçtir.⁴ Dolayısıyla, ergenlik dönemi,

² Haluk Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi* (Remzi Kitabevi, 2003), 262.

³ Haluk Yavuzer, *Gençleri Anlamak* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2019), 33.

⁴ Sami Şener, *Türkiye’de Gençlik Olayı* (İstanbul: Timaş Yayınları, 1991), 16.

biyolojik değişimlerin yanı sıra, bireyin psikolojik, zihinsel ve toplumsal yönlerden gelişimini içeren çok boyutlu bir süreç olarak ele alınmalıdır.

Ergenlik Döneminde Din Eğitimi ve Ailenin Rolü

Ergenlik döneminde aile, bireyin dini sosyalleşmesinde kritik bir öneme sahiptir. Aile içinde verilen din eğitimi, gençlerin dindarlık seviyesini ve dini tutumlarını doğrudan etkiler. Bu bağlamda, aile, ergenlerin dini inançlarını şekillendiren temel unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ailenin sosyalizasyon sürecindeki önemi, özellikle dini sosyalizasyon üzerinde tartışılmaz bir etkiye sahiptir. Yapılan araştırmalar, bu etkinin lise öğrencilerinde daha yüksek seviyede olduğunu, yaş ilerledikçe ise azaldığını göstermektedir. Bu durum, dini sosyalizasyonun en etkili olduğu dönemin ergenlik dönemi olduğunu ortaya koymaktadır. Dahası ailelerin ergen dindarlığı üzerindeki tesirinin, yetişkinlik dönemi dindarlığını dahi etkileyebildiği sonucuna varan araştırmalar mevcuttur. Ebeveynin dini inançlara verdiği ehemmiyetin gençler tarafından anlaşılması, olumlu aile ortamı ve evdeki dini ortam, ergenlik dönemi dindarlığını belirleyen temel etkenler olarak ön plana çıkar. Birçok araştırmaya göre, ergenlerin büyük çoğunluğunun ailede aldıkları dindarlığı sürdürdüğünü göstermektedir. Çocukluk döneminden farklı olarak ergenlik dönemi, daha geniş bir sosyal ilişki ağına sahiptir. Bu genişleyen sosyal çevre, dini gelişim için avantajlar sağlayabileceği gibi bazen dezavantajlar da oluşturabilmektedir.⁵

Ebeveyni tarafından din eğitiminden yoksun bırakılan çocuklar, öz denetim eksikliği nedeniyle davranışlarını kontrol etmekte zorlanabilir. Bu durumun bireysel etkileri olduğu kadar toplumsal düzeyde de sorunlara yol açabileceği unutulmamalıdır. Bu durum, aşırıya kaçan, anti sosyal veya toplumsal huzursuzluklara yol açabilecek tutum ve davranışlara neden olabilir. Bu tür olumsuz etkiler yalnızca aile içinde değil, toplumsal düzeyde de sorunlara sebebiyet verebilir.⁶

Çağımızda gençler, günümüz gereği olarak annenin çalışmasıyla birlikte, ebeveyn ve çocuk arasında paylaşılan zamanın azaldığı bir ortamda büyümektedir. Bu durum, çocuğun erken gelişim dönemlerinden itibaren yeterli ilginin sağlanamadığı bir ortamda yetişmesine yol açmaktadır.⁷ Modern yaşamın getirdiği koşullar da aile içi etkileşimi azaltarak bu süreci olumsuz etkileyebilmektedir. Modern yaşamın getirdiği bu koşullar, sadece ebeveyn-çocuk ilişkilerini değil, ergenlerin dini sosyalleşme sürecini de olumsuz etkileyebilmektedir.

Din Eğitiminin Önemi ve Etkileri

Din kavramını öne çıkaracak olursak din eğitimi, bireyin kutsal ile alakalı davranışlarının geliştirilme sürecidir. Eğitim kavramını öne çıkaracak olursak din eğitimi, insanın dini davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve bilinçli olarak istedik değişmeler ortaya çıkarma denemeleri sürecidir.⁸ Din eğitimi, insanın düşünce ve davranışlarını belirlemede etkili bir rol oynar ve kişinin ahlaki yönden gelişimine katkıda bulunur. Din eğitimi, kişiyi içten saran,

⁵ Faruk Karaca, *Dini Gelişim Psikolojisi* (Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (kdy), 2022), 176.

⁶ H. Mahmut Çamdibi, *Din Eğitime Giriş* (Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1989), 43.

⁷ Yavuzer, *Gençleri Anlamak*, 15.

⁸ Halis Ayhan, *Eğitime Giriş ve İslamiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler* (Damla Yayınevi, 1986), 294.

kucaklayan ve yönlendiren bir disiplindir ve sıkı nizamlardan daha güçlü bir etkiye sahiptir.⁹ Bu özellikleriyle din eğitimi, bireyi sadece bireysel bir gelişim sürecine değil, aynı zamanda toplumsal bir sorumluluk anlayışına da yönlendiren bir disiplindir. Doğru zamanda verilmeye başlanan din eğitimi, çocukların duyguları üzerinde kalıcı etkiye sahip olur. Bu süreçte, sevgi, güvenme ve bağlanma gibi hislerin geliştirilmesi, bireyin duygusal dünyasını sağlam temeller üzerine inşa etmesini sağlar. Çocukların sevgi, güvenme ve bağlanma gibi hisleri, gelişim özellikleri dikkate alınarak din eğitimi ile geliştirilebilirken; saldırganlık, korku ve endişe duyguları da din eğitimi ile engellenip ortadan kaldırılabılır.¹⁰ Yapılan araştırmalar, özellikle çocukluk ve gençlik döneminde alınan din eğitiminin birey üzerinde olumlu etkiler oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Yapılan araştırmalar, özellikle çocukluk ve gençlik döneminde alınan din eğitiminin birey üzerinde olumlu etkiler bıraktığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla, genelde terbiye amacı taşıyan din eğitiminin çocukluk ve gençlik yıllarında arzu edilen düzeyde verilmesi, bireyin daha sağlam ve tutarlı bir kişilik kazanmasına, ahlaki gelişimine katkıda bulunmasının yanı sıra sorunların çözümünde de önemli rol oynayacaktır.¹¹ Sağlıklı bir din eğitimi almış çocukların ergenlik döneminde daha az zorluk yaşadığı görülmektedir. Bu bağlamda, din eğitimi, ergenlerin hayatı ve kendilerini anlamlandırma süreçlerine rehberlik eden bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Ergenler, hayatı ve kendilerini anlamlandırma sürecinde dini bilgiye ihtiyaç duyarlar ve sağlıklı bir din eğitimi, bu arayışlarına cevap verebilir. Bu nedenle, eğitimcilerin ve ailelerin, gençlerin bu ihtiyaçlarını anlamaları ve onların bireysel özelliklerini dikkate alarak rehberlik etmeleri, sağlıklı bir dini gelişim süreci için hayati önem taşır. Ailelerin, sabırla çocuklarına sağlıklı dini öğrenmeler konusunda kılavuzluk etmeleri önemlidir.¹²

Ergenlikte Eleştirel Düşünce ve Dini Çatışmalar

Ergenlik dönemi, bireylerin eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği ve daha önce sorgulamadan kabul ettikleri inançları yeniden değerlendirdikleri bir süreçtir. Eleştirel düşünce yetisine sahip ergenler, çocukluklarında itiraz etmeden öyle ya da böyle kabul ettikleri birçok konunun okuyup gördükleri ve yaşadıkları ile örtüşmediğini algıladıklarında önceden kabul ettiklerini tekrar gözden geçirirler. Kendilerini yaşamın sentezini eleştirel bir biçimde yapabilecek güçte hissettikleri için bundan sonra gerçeği deneyimlemeden kabul etmeyip her şeyi eleştiri süzgecinden geçirmek isterler.¹³ Bu eleştirel süreç, ergenlerin kimlik ve değerlerini yeniden yapılandırmalarına zemin hazırlar.

Ergenlik döneminin ilk yıllarında, gençlerde dini ibadetlere katılma, dini kurallara ve etik değerlere özel bir ilgi ve duyarlılık hissetme konusunda artışı gözlenebilir. Ancak, ergenliğin ilerleyen yıllarında sorgulama eğilimleri bu duyarlılığın yerini dini şüphe ve çatışmalara bırakabilir. Bu dönemde gençler, helal-haram kavramlarına, günah-sevap dengesine, camiye ve cemaate katılmaya daha fazla ilgi gösterebilirler. Ancak 14-18 yaşlarına doğru, ergenlerde

⁹ Cemal Tosun, *Din Eğitimi Bilimine Giriş* (Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 2021), 23.

¹⁰ Hüseyin Yılmaz, *Din Eğitimi ve Sosyal Barış* (İstanbul: Dem Yayınları, 2019), 83.

¹¹ Salih Aybey, "Gençlik Dönemi Problemleri Karşısında Din Eğitimi", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/3 (31 Aralık 2022), 935.

¹² Remziye Ege, "Ailede Din Eğitimi", *Din Eğitimi El Kitabı*, ed. Recai Doğan - Remziye Ege (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 367.

¹³ Karaca, *Dini Gelişim Psikolojisi*, 165.

dinsel şüphe, kararsızlık ve çelişkilerin yanı sıra cinsel dürtülerden kaynaklanan suçluluk ve günahkârlık duygusu gibi birçok dinsel çatışma da ortaya çıkabilir. Bu durumlara sebep olan faktörler arasında, bağımsızlık duygusunun uyanması, akılla ispatlanamayan şeyleri reddetme isteği, cinsel arzuların dini ahlak kurallarına aykırı olması, dindar bireylerin ve din görevlilerinin olumsuz tutumları gibi etmenler yer alabilir. Ergenlik döneminin sonlarına doğru, psikolojik ve teolojik içerikli çatışmaların şiddeti azalarak, bunalım ve gerginlikler yavaş yavaş kaybolmaya başlar.¹⁴

14-18 yaşları arasında yaşanan ergenlik dönemi dini kuşku ve çatışma sürecinde, imanla ilgili kuşkular, kararsızlıklar ve çatışmalar ortaya çıkabilir. Bu durum, bireyin kendi dini anlayışını geliştirme sürecinin doğal bir parçası olarak görülebilir. Geleneksel dini kalıpları eleştirme ve değerlendirme eğiliminde olan gençler, 17-18 yaşlarına doğru bu şüpheleri daha bilinçli bir şekilde ele alarak yatışma sürecine girer. Benlik gelişimi, bağımsızlık duygusu, eleştirel düşünme ve kendini ifade etme ihtiyacının geçici bir süre de olsa yaşanabileceği bir dönemdir. Ergenlik sürecinde deneyimlenen bu şüpheler, çocukluk ve ergenlik yıllarında tatminkâr bir din eğitimi almış olan gençler için genellikle dini duyguları daha saf ve bilinçli bir şekilde yaşamalarını sağlayan etkilere sahiptir. Nitekim sahabeden bir kimse peygamberimize gelerek: “Ya Rasulallah, aklımızdan öyle şeyler (şüpheler) geçiyor ki onlar yüzünden imanımızın zayi olacağını düşünüyoruz” sözleri üzerine; “Bu imanın ta kendisidir”, yanıtını vermiştir.¹⁵

Okul çağındaki çocuklar, ailenin dışında yeni aidiyet merkezleri ve sosyal ortamlarla etkileşime girerler. Öğrencilik hayatının başlamasıyla birlikte öğretmenlerle etkileşime geçer, arkadaşlar edinir ve çevresindeki diğer kişilerden yeni özdeşim örnekleri bulur. Bu sosyal etkileşimler, dini inanç ve değerlerin yeniden şekillenmesinde önemli bir role sahiptir. Dijital çağda ise çocuklar daha okul çağına ulaşmadan, seyrettikleri videolar ve diğer dijital içerikler aracılığıyla sanal özdeşim örnekleriyle de etkileşime geçerler. Bu süreç ergenlik dönemine kadar farklı kaynaklardan beslenerek devam eder. Ergenlik dönemine gelindiğinde, birey dünyaya daha geniş bir perspektiften bakmaya başlar. Çocuksu dünyasında yer almayan ya da anne babasını takipten ibaret olan konular üzerinde fikir yürütmeye, kısacası kendi olmaya başlar. Genç birey artık şahsına ait bir siyasi duruşu, yaşama bakış açısı, meslek seçimi ve dini duruşu olsun istemektedir. Tüm bunlar da ergenlik döneminin kimlik kazanımı açısından önemli bir aşama olmasını sağlar.¹⁶

Çocukluk döneminde ailesiyle geçirdiği zamanların çoğunu paylaşan bir birey, ergenlik çağına adım attığında çocukluk dönemindeki oyun arkadaşlığından daha ciddi arkadaşlıkların kurulduğu bir ortama girmeye başlar. Bu dönemde, toplumun içine daha çok karışır ve dış uyaranlara karşı daha açık bir hale gelir. Ergenlik, sosyal etkileşimlerin önem kazandığı bir süreçtir ve bu süreçte bireyin çevresindeki insanlarla ilişkileri ve etkileşimleri giderek artar.¹⁷ Bu dönemde, bireyin sosyal çevresindeki etkiler dini inançlarını ve değerlerini doğrudan etkileyebilir.

¹⁴ Hayati Hökelekli, *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002), 267-281.

¹⁵ Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Derneği (EBSAD), “Ergenlik Dönemi Din Eğitimi” (Erişim 05 Mayıs 2023), 17.

¹⁶ Ali Ayten - M. Enes Vural, *Ah Bu Gençler* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2023), 33-34.

¹⁷ Ercan Geçgin, *Ergenlik Dönemi Din Eğitimi Sosyal Çevrenin Etkisi* (Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 2.

Genel olarak, sosyal etkilere daha açık bir pozisyona gelen ergenler, bu etkiyi doğal olarak yaşlılarıyla olan arkadaşlık ilişkilerinden alır. Bu durum, özellikle ergenlik döneminde ciddi zorluklara yol açabilir. Yaşanılan sosyal ortamın din algısı, gençlerin dini gelişiminde belirleyici bir rol oynar. Yakın temas edilen arkadaşlar ve özdeşleşilen modellerin dine verdikleri önem, bireyin dini inanç ve tutumlarını doğrudan etkileyebilir. Örneğin, dindar bir aile ortamında yetişen ve dine olan ilgisi yüksek bir genç, dini inançlarına ters düşen ya da tamamen karşı çıkan inançlara sahip yeni arkadaşlar edindiğinde, kendi dini inançlarını sorgulama sürecine girebilir. Seküler dünya görüşünün egemen olduğu okullarda eğitim gören öğrenciler açısından, bu tür sosyal ve kültürel etkileşimler farklı sorunlar oluşturabilir. Hatta bazı durumlarda, akran gruplarının ve arkadaş çevresinin etkisi, gençlerin dini inançlarına meydan okuma veya belirli dini yasaklara karşı gelme davranışlarını tetikleyebilir.¹⁸ Bu gibi durumlarda, gençlerin bu zorlu süreçte doğru yönlendirilmesi ve etkili eğitim yöntemleriyle desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

İnsanoğlu ilk devirlerden bugüne genç nesilleri fiziksel ve ruhsal açıdan yaşadığı topluma faydalı olacak şekilde yetiştirmeye gayret etmiştir. Sosyal yaşam geliştikçe çocukların yetiştirilmeleri de buna uygun ayarlanmış, genç nesil bu amaçlar doğrultusunda yetiştirilmek istenmiştir. Ancak bunu yaparken başarılı olmak için gençlerin özelliklerine göre yöntemler geliştirmek ve o yöntemler çerçevesinde ele almak gerekir. Allah'ın Rasulü de bu eğitimi gelişigüzel gerçekleştirmemiş, duygulara hitap etme, utandırmaktan kaçınma, yumuşak ve tahammüllü davranma gibi gençlerin psikolojisini ön planda tutan önemli yöntemler uygulamıştır. O, uygulamaya koyduğu bu yöntemler sayesinde birçok insani değer son bulduğu bir toplumu tüm zorlukları aşarak özenilen bir toplum haline getirmiştir.¹⁹

Sonuç

Din eğitimi çerçevesinde ebeveyn ve ergen çatışmalarının sebeplerinin araştırılması önemlidir. Bu çatışmalar, aile içi iletişimi, dini kimlik gelişimini, değerler ve inançlarla ilişkileri ve toplumsal dinamikleri etkileyebilir. Bu nedenle, bu konuda yapılacak araştırmalar, sadece aileler için değil, eğitimciler için de rehberlik sağlayacak yapıcı çözümler sunabilir. Ayrıca, din eğitimi ve aile ilişkileri üzerine yapılan çalışmalar, daha geniş çaplı sosyal ve kültürel değişimleri anlamamıza da katkıda bulunabilir.

Ergenlik, gençlerin kendilerini tanıma, değerlerini keşfetme, ilişkilerini kurma ve gelecekleriyle ilgili kararlar alma sürecidir. Bu süreç, gençlerin hem bireysel gelişimi hem de toplumsal uyumu açısından önemli bir dönemdir. Bu dönemde gençler, toplumun ve ailelerinin desteğiyle kendilerini anlamlandırma ve kimliklerini geliştirme yolunda ilerlerler. Ancak ergenlik dönemi genellikle karmaşık ve zorlu bir süreç olduğundan, birçok duygusal ve sosyal zorlukla karşılaşabilirler. Ergenlik dönemi boyunca dini inanç ve duygular çeşitli aşamalardan geçer. İlk aşamalarda dini uygulamalara olan ilgi artarken, ilerleyen dönemlerde dinsel çatışmalar ve şüphelerin ortaya çıkması doğal bir süreçtir. Bu şüpheler, gençlerin imanlarının sarsılacağı düşüncesiyle endişe duymalarına neden olabilir. Ancak İslam'da şüphelerin ortaya çıkması normal kabul edilir ve bu şüphelerin aşılması imanın bir parçası

¹⁸ Karaca, *Dini Gelişim Psikolojisi*, 179.

¹⁹ Seyfullah Kara, "Modern Din Hizmetlerinde İhmal Edilmemesi Gereken Kitle: Gençlik", *1. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007)*, ed. Mehmet Bulut (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008), 224.

olarak görülür. İslam'ın temel kaynaklarından alınan doğru bilgiler, gençlerin bu şüpheleri aşarak daha sağlam bir iman inşa etmelerine yardımcı olabilir.

Aile, ergenlerin dini sosyalleşmesinde merkezi bir rol oynar. Ancak modern yaşamın getirdiği koşullar, ebeveyn-çocuk ilişkilerini zayıflatarak bu süreci olumsuz etkileyebilir. Öte yandan, sosyal çevre ve arkadaşlık ilişkileri, ergenlerin dini gelişimi ve kimlik oluşumu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Gençler, sosyal kıyaslama ve özdeşim yoluyla davranışlarını şekillendirirken, çevrelerindeki modellerin etkisine açık hale gelirler. Bu durum, dini inançların sorgulanmasına ve aile ile çatışmaların artmasına neden olabilir.

Din eğitiminde, ergenlerin eleştirel düşünce ve bağımsızlık ihtiyaçlarının dikkate alınması, onların dini inançlarını daha bilinçli ve sağlam temellere dayandırmalarına önemli katkılar sağlayabilir. Bu nedenle, ergenlere yönelik din eğitimi, onların bireysel özelliklerini ve gelişim süreçlerini dikkate alan bir yaklaşımla yürütülmelidir. Ayrıca, ebeveynlerin gençlerle iletişimlerinde anlayışlı ve destekleyici bir yaklaşım benimsemeleri, aile içi çatışmaların azaltılmasına ve din eğitiminin etkinliğinin artırılmasına katkı sağlayabilir. Peygamber Efendimizin gençlere yönelik eğitim yöntemleri, duygulara hitap etme, utandırmaktan kaçınma ve yumuşak davranma gibi gençlerin psikolojisini ön planda tutan prensipler üzerine kuruludur. Bu yöntemlerin günümüzde de uygulanması, gençlerin dini ve ahlaki gelişimlerine olumlu yönde etki edebilir.

Sonuç olarak, ergenlik döneminde din eğitiminin başarıya ulaşması için gençlerin özerklik ve eleştirel düşünme ihtiyaçlarına saygı duyan, onların bireysel özelliklerini ve sosyal çevrelerini dikkate alan yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir. Ailelerin ve eğitimcilerin bu bilinçle hareket etmeleri, ergenlerin sağlıklı bir kimlik ve inanç sistemi geliştirmelerine yardımcı olacak ve toplumsal barışa katkıda bulunacaktır.

Kaynakça

- Aybey, Salih. "Gençlik Dönemi Problemleri Karşısında Din Eğitimi". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/3 (31 Aralık 2022), 932-963. <https://doi.org/10.17859/pauifd.1187261>
- Ayhan, Halis. *Eğitime Giriş ve İslamiyet'in Eğitime Getirdiği Değerler*. Damla Yayınevi, 1986.
- Ayten, Ali - Vural, M. Enes. *Ah Bu Gençler*. İstanbul: İz Yayıncılık, 1. Basım, 2023.
- Çamdibi, H. Mahmut. *Din Eğitimine Giriş*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1989.
- (EBSAD), Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Derneği. "Ergenlik Dönemi Din Eğitimi". Erişim 05 Mayıs 2023. https://www.ebsad.org/img/20140407__8648187518.pdf
- Ege, Remziye. "Ailede Din Eğitimi". *Din Eğitimi El Kitabı*. ed. Recai Doğan - Remziye Ege. 353-367. Ankara: Grafiker Yayınları, 8. Basım, 2012.
- Geçgin, Ercan. *Ergenlik Dönemi Din Eğitiminde Sosyal Çevrenin Etkisi*. Kilis: Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019. https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/656550/yokAcikBilim_10262042.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Hökekleli, Hayati. *Gençlik Din ve Değerler Psikolojisi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002.
- Kara, Seyfullah. "Modern Din Hizmetlerinde İhmal Edilmemesi Gereken Kitle: Gençlik". *1. Din Hizmetleri Sempozyumu (3-4 Kasım 2007)*. ed. Mehmet Bulut. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2008.
- Karaca, Faruk. *Dini Gelişim Psikolojisi*. Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (kdy), 2022.
- Şener, Sami. *Türkiye'de Gençlik Olayı*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1991.
- Tosun, Cemal. *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, 11. Basım, 2021.
- Yavuzer, Haluk. *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Kitabevi, 2003.
- Yavuzer, Haluk. *Gençleri Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 11. Basım, 2019.
- Yılmaz, Hüseyin. *Din Eğitimi ve Sosyal Barış*. İstanbul: Dem Yayınları, 2019.